

LÜBNAN: MEVCUT İÇ POLİTİKA, SURIYE İÇ SAVAŞININ ETKİLERİ VE GELECEK SEÇİMLER

William Harris

William Harris, Yeni Zelanda'nın Dunedin şehrindeki Otago Üniversitesi Politika Bölümü'nde profesördür. Ayrıca Princeton Üniversitesi, Beyrut'ta Haigazian Üniversitesi, Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Exeter Üniversitelerinde de ders vermiştir. Dr. Harris, Ortadoğu meseleleri üzerine çeşitli kitapların yanı sıra hem Doğu Akdeniz hem de Basra Körfezi üzerine çeşitli kitap bölümleri ve akademik makalelerin yazarıdır. En son kitabı Lübnan: Bir Tarih, 600-2011'dir (Lebanon: A History, 600-2011; Oxford University Press, 2012). Levant: Bir Kültürler Mozaik'i adlı bir kitabı (The Levant: A Fractured Mosaic; Markus Wiener, Princeton, 4. baskı, 2015), ABD'deki Choice dergisinden Üstün Akademik Ünvan ödülünü kazandı. Araştırma ve öğretim ilgi alanları Levant devletleri, Türkiye siyaseti ve tarihi, Orta Doğu karşılaştırmalı siyaseti ve Orta Doğu'nun uluslararası meseleleridir. William Harris ile yapılan röportaj Harris'in Ankara'daki ORSAM ziyareti vesilesiyle 17 Nisan 2017'de Dr. Murat Tınas tarafından gerçekleştirildi.

ORSAM: Prof. Harris, her şeyden önce Türkiye'ye ve ORSAM'a hoş geldiniz. Sizi ORSAM'da ağırlamaktan onur duyuyor ve Lübnan üzerine uzman olarak sıralanabilecek birkaç isimden biri olarak sizle röportaj yapmaktan memnuniyet duyuyoruz. Lübnan siyaseti nadiren istikrarlı olsa da, son yıllarda mevcut bölgesel gelişmelere paralel olarak daha da dinamik. Böylesi bir ortamda General Michel Aoun, 2016'nın sonlarına doğru Lübnan'ın 13. Cumhurbaşkanı seçildi ve iç siyasette yeni bir güç dengesi kuruldu. Aoun'un cumhurbaşkanlığıyla başlayalım. İç savaş sırasında Baabda Sarayı'nda karşılaştığınız Aoun'u kişisel olarak tanıyorsunuz. Kendi bakış açınızdan, onu tekrar Baabda'da görmek nasıl, ama bu kez Lübnan Parlamentosunun meşru oyuyla?

William Harris: Bu onun tutkusu, yani cumhurbaşkanı olmak. Her zaman çok netti bu. Onu tanıdığım zamanlardacumhurbaşkanı olarak sunacak bir şeyleri olduğunu hissediyordu. Şimdi, nihayetinde hayatı boyu özlemini çektiği şeye ulaştı, ki bu onun için güzel, yani hayallerini gerçekleştirmesi.

Tabii ki dolambaçlı bir yoldan geldi. Suriye rejiminin muhalif olduğu zaman onu hatırlıyorum. Hafız Esad'a karşı oldukça güçlü ve sertti; bu Şam'ın hoşuna gitmiyordu. Nitekim, bu durum sonunda sürgün edilmesine sebebiyet verdi. 2005 yılında Hariri suikastı gerçekleştiğinde, Aoun destekçileri muhalif gruba katıldı ve bu toplulukta çok büyük bir Maruni bileşeni söz konusuydu. Kalabalık, açık bir şekilde Hizbullah'ın bir araya getirebileceğinden daha büyüktü. Bu çerçevede, bundan bir şeyler elde edileceğini umut etti ve bana kalırsa bunu bekledi, yani Emil Lahud'un halefi olarak cumhurbaşkanlığına geçmeyi. 14 Mart liderleri ona cumhurbaşkanlığı için destek vermeye hazır değildi. Değişken biri olduğunu, seçildikten sonra koltuğa uygun olmayacağını düşünmüş olabilirler.

Beirut'a döndükten kısa bir süre sonra siyasi anlamda değişerek Nasrallah ile anlaşmaya vardı. Bu nedenle, Beşar Esad'a ve Suriye rejimine daha açık hale geldi, ki bu Lübnan siyasetinde bile büyük bir dönüştür. Bence bu Hizbullah dahil olmak herkesi Aoun'u seçtikten sonra nihai olarak elde edeceklerini bilmedikleri havasına sokmakta. Günün sonunda, bir Maruni cumhurbaşkanının bir Sünni başbakanla çalışması gerekecekti; ancak o Gelecek Hareketi ve

Saad Hariri'ye karşı çok düşmanca bir tutum takınmıştı. Fakat şu an sahip olduğumuz şey, Aoun'un cumhurbaşkanlığı altında Saad Hariri'nin başbakan olarak görev yaptığı bir durum. Bu her ikisi için de bir geri dönüştür.

Aoun'un başkanlığı, çeşitli Lübnanlı aktörlerin işbirliğini gerektiren çok hassas bir denge üzerine inşa edildi: İran etkisi altındaki Hizbullah, Suudi himayesindeki Hariri ve bölgesel ve uluslararası düzeyde farklı politik hedef ve ittifaklara sahip Hristiyan liderler. Hizbullah ile olan ittifakı açısından cumhurbaşkanı olarak Aoun'dan ne bekleyebiliriz?

Hizbullah liderleri, Nasrallah'ın kendisi de dahil, zamanla neler elde edeceklerinden emin olamıyorlar ve bunun farkındalar. Ben Aoun'un Hizbullah ile organik bir ilişkisi olduğunu sanmıyorum. Öte yandan Hariri ile de bir hareket ediyor. Birbirleriyle uyuştukları bir tür üçgene benziyor bu. On beş yıl süren savaştan, birbirlerini kıskırtmadan kaçınmaları gerektiğini öğrendiler. Bununla birlikte, Aoun'un mutlaka Hizbullahla uyum içinde olacağını düşünmüyorum, aynı zamanda bu Suriye'deki gelişmelere de bağlı.

Geçmiş performansına baktığımızda kesinlikle görebiliriz ki Aoun'un itibarının birileri tarafından zedelendiğini, iç siyasette olmasını beklediği şeylerin olmadığını ya da Hizbullah'ın gölgesinde kaldığını hissettiği takdirde de onların mutlu olacağı şekilde tepki verecek değildir. Demek istediğim, her zaman elde etmek istediği şey elinde, şu an Hizbullah'a daha önce olduğu kadar ihtiyaç duymuyor. O, Lübnan Cumhurbaşkanı ve diğerleri de bir risk aldı diyorum yani. Ayrıca Suriye rejimine ne olduğu ile Ruslar ve İranlılar da dahil bölgedeki güç dengesine de bağlı. Bu gelişmelerin hepsi Aoun'un gitmek istediği yöne hizmet ediyor ancak bu rota bir gün Hizbullah'ın gitmek istediği yer olmayabilir.

Gerçek bir mücadele ile karşı karşıya kalan Michel Aoun, pragmatik bir siyasi liderdir. O Marunî kökenli bir Lübnan milliyetçisidir. Hizbullah'ın İran'la beraber Lübnan'ı yok sayacak bir şekilde bir şeyler yapmak istediğini hissederse boyun eğmeyebilir. Aoun'un İranlılarla olan kişisel ilişkilerini bilmiyorum. İlişkilerin Hizbullah aracılığıyla yürütüldüğünü varsayıyorum. İranlılar Lübnan konusunda dikkatli olma eğilimindedir. Maruni Patriği'ni ziyaret etmeye ihtimam gösteriyorlar. Şii topluluğunun Lübnan'da çoğunluk olmadığını, ancak

Hizbullah liderleri, Nasrallah'ın kendisi de dâhil, zamanla neler elde edeceklerinden emin olamıyorlar ve bunun farkındalar. Aoun, Hizbullah'ın gölgesinde kaldığını hissettiğinde ille de onların mutlu olacağı şekilde tepki verecek değildir.

şu an için farklı topluluklar arasında en büyüğü olduğunu ve nüfusun yaklaşık% 30'unu oluşturduklarını biliyorlar. Bazı avantajlara sahipler, ancak bunlar sonsuza dek sürmeyebilir. Diğer topluluklar, özellikle Maruniler ve Dürziler, çok hızlı silahlanabilirler. Mayıs 2008'de Dürziler Hizbullah ile savaştı ve alanlarını koruyabildiler. Canbolat çok ileri gitmek istemedi, çünkü Dürzilerin Şiilerle kıyaslandığında oldukça küçük bir topluluk olduğunu biliyordu. Lübnan'daki mezhep grupları arasındaki güç dengesi, bölgelerininindenkleme ne sağlamaya hazır olduklarında bağlı ve bu noktada bunu tahmin edemiyoruz. Geleceğe bakarsak, Lübnan toplulukları arasındaki herhangi bir çatışma, dengeyi değiştiren dış güçlerin otomatik olarak işin içine karışmasına sebebiyet verecektir.

Saad Hariri'nin durumu peki? Aoun ve Hizbullah

ile anlaşma yapıldıktan sonra tekrar başbakan olmayı başardı. Bu uzlaşma Hariri için ne anlama geliyor? Ve sürdürülebilir ittifaklar için Sünni topluluk adına uzlaşma sağlayacak kadar güçlü olduğunu düşünüyor musunuz?

Ben öyle düşünmüyorum. Sanırım oldukça zayıflamış durumda. 2009 seçimlerinden sonra ulusal birlik hükümetini kurdu ve başbakan oldu. Şam'a gitmek ve babasının ölümünden sorumlu olarak gördüğü insanlarla arasını düzeltmek zorunda kaldı. Bu bir aşağılanmaydı. Sonunda çok fazla baskı uyguladıklarında hükümeti çöktü. Hizbullah, kendine mensup olanların doğrudan şüpheli olarak hedef alındıkları Mahkemeyi yok etmesini istedi. Bu, artık kimse konuşmadığı ilginç bir hikaye, ancak hâlâ etkili bir hikaye. Mahkeme zaman içerisinde kararını verecek ve büyük olasılıkla Hizbullah için

iç açıcı bir karar olmayacak. Her neyse, Hizbullah liderleri, Mahkeme'yi Lübnan'ın işbirliğini engelleyerek etkisiz hale getirmek istedi ve bu elbette babası ile ilgili olması sebebiyle Hariri için fazlaydı. Ancak, mücadeledeki zikzaklar onu zayıflattı. Ne Saad ne de bir başka kimse, Sünnilerin hoşnut bulmadıkları durumların kısa bir dönem için pragmatik amaçla kabulünden başka bir şey elde edemeyecektir.

Sünni toplulukta Saad Hariri'ye alternatif var mı?

Sünni toplulukta ulusal takipçisi olan figürler var. Eşref Rifi kendisini gösterdi ve cesur bir duruş gösterdi. Rifi gibi birisi herhangi bir karara karşıyken Saad'ın Sünni topluluk adına uzlaşma yapabileceğini sanmıyorum. Ayrıca Rifi'nin oldukça sert bir çizgisiz söz konusu. Diğer şahsiyetlere gelince, Başbakan olarak Tamam Selam var, ancak şu an sahne değil. Yeni güçlü bir aktör görmemiz zor.

Suriyeli Sünni Arap topluluğu nüfus mühendisliği amacıyla kullanıldıklarını hissettikleri sürece Lübnanlı Sünniler için Beşar Esad ile aynı hizada olan biriyle uzlaşmaksancılı olacaktır.

Suriye iç savaşı boyunca Sünni topluluğun yaşadığı hayal kırıklığı ile güçlü

geleneksel bir liderliğin eksikliğinin, iktidar boşluğunu doldurmak için radikallerin önünü açtığı nisavunan kimi akademisyenler var ve söz konusu bu isimler ana akım Sünni liderliğine meydan okuyan radikal liderlerin yükselişine odaklanmaktadır. Ancak, tarihi olarak Sünni topluluğun ılımlı liderlere sahip olma eğilimi gösterdiği de bilinen bir gerçek, dolayısıyla bu argüman tarihle çelişkili görünüyor. Lübnan'daki Sünni toplulukta bu radikalleşme tartışması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ben biraz şüpheciyim. Sünni cemaati içerisinde El Nusra Cephesi ya da Tahrir el Şam (Şam'ın Özgürlüğü Komitesi) ile bağlantılı insanlar gibi bazı marjinal seleflerin olduğu açıktır. Dini açıdan radikalleşmiş, Suriye'ye gitmiş ve muhalifler safında savaşan bazı insanlar var. Ancak, bunların topluluğun uç kesiminde olduğuna inanıyorum. Zira topluluğun büyük bir kısmı gerçekten bu tür bir radikalleşmeye kaymış değil. Aynı zamanda, yine çoğunluk Beşar Esad ve Suriye rejimine karşı düşmanca bir tavır içinde. Suriyeli Sünni Arap nüfusu Suriyelilerin çoğunluğunu teşkil ediyor ve başlarına gelenler Lübnan Sünnilerini derinden etkiledi. Esasen, Lübnan

Lübnan'daki Sünniler Selefizm açısından dini anlamda radikalleşmiş değiller, fakat Suriye'de olanlar onları sertleştirdi. Bu başka bir şeydir.

Sünnileri ezici bir çoğunlukla Suriye rejimmuhaliflerinin yanındalar.

Dolayısıyla Selefizm açısından dini anlamda radikalleşmiş değiller, fakat Suriye’de olanlar onları sertleştirdi. Bu başka bir şeydir. Sizin de belirttiğiniz gibi, tarihsel olarak modern tarihlerinde Sünni topluluk bu tür bir eğilimle tanınmıyor. Esasen, Suriye’deki radikalleşmeden dolayı onlar da mutlu değiller çünkü bu insanların birçoğu ticaretle ilgileniyor, ya iş adamları ya da orta sınıfa mensuplar. Lübnan’da dengeli bir ortam istiyorlar.

Lübnan Sünnileri için sorun Hizbullah, Şii topluluğu değil. Şii topluluğu ile yaşamak zorundalar ve bunu biliyorlar. Lübnan’ın işleyişi için gerekli olan her türlü pragmatik düzenlemeyi yapmak zorundalar. Bu, Sünni, Şii, Maruni ve Dürzi gibi büyük

toplulukların liderleri arasında bir anlayış gerektiriyor. Burada Maruniler, Hıristiyanların geneli için bir tür metaphor olarak anlaşılmalıdır. Nebih Berri gibi biriyle çalışmak Lübnan Sünnileri açısından kabul edilebilir, ancak Hizbullah’ın Suriye’ye “al bakalım” müdahalesi, en hafif deyimiyile, sorun yaratmaktadır.

Suriye ile organik ilişkileri olan komşu bir ülke olan Lübnan’ın siyaseti her zaman Şam ve Suriye’deki siyaset ile büyük oranda bağlantı halindeydi. Sizin de fark edebileceğiniz üzere, Lübnan’daki iç politika ile başladık ve Suriye krizinin etkileri ile sona geldik. Aslında bu, röportajımızda dile getirmek istediğim ikinci mesele. Suriye’deki ayaklanma Mart 2011’de başladı ve bölgesel düzeyde

doğrudan etkilere sahip bir iç savaşa dönüştü. Lübnan elbette ekonomi, güvenlik ve toplumsal meseleler açısından en fazla etkilenen ülke konumunda. Suriye krizini Lübnan perspektifinden nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bence, değinmem gereken ilk husus, Lübnan'ın 1975'ten 1990'a kadar on beş yıl boyunca bir iç savaş yaşamış olması. Lübnan'daki liderlik açısından bu savaşın bıraktığı en önemli miras hiçbir liderin bunu tekrar yaşamak istemediği gerçeği. Parçalanmayı önlemek için övgüye değer bir çaba sarf ettiler. Bence bu, Sünni liderlik ve Hizbullah da dahil olmak üzere Şii liderliği gibi çeşitli taraflar için geçerli. Suriye'de olanların Lübnan'a sıçramasını istemediler, savaşı tekrar yaşamak istemediler ve yeniden çöküş istemediler. Elbette her iki taraf da diğerinin bağlantılarından hoşlanmıyor. Hizbullah taraftarları Lübnan Sünnilerinin Suriyeli muhalefetle olan ilişkisinden hoşnut değil. Ve Lübnan Sünnileri Hizbullah'ın Suriye'deki fiziksel rolünden kesinlikle hoşlanmıyorlar.

Lübnan'da Suriye ile alakalı baskıların mevcudiyetine ve Lübnanlıların da Suriye'de ve Lübnan'da yaşanan durumdan rahatsız olmalarına rağmen, Lübnan'ı yok edebileceği için uçuruma gitmeme ortak kara-

rı almışlardır. Aslında çabalarında oldukça başarılılar. Burada kritik olan faktör, tecrübe ettikleri on beş yıllık savaş. Bu tecrübeleri olmasaydı, Lübnan çatışma anlamında Suriye coğrafyasının parçası olurdu. Bence tecrübeleri onları durmaya itiyor.

Peki ya Lübnan'ı Suriye iç savaşının doğrudan etkilerinden korumada bölgesel ve uluslararası aktörlerin rolü? Ya da doğrudan çatışmaların coğrafi anlamda Lübnan'a sıçraması diyelim.

Evet, rolleri var. Bu anlamda, soğuk hesaplamalar yüzünden İranlıların Lübnan'da bir çöküş ve Suriye'de uğraşmak zorunda olduklarına yeni şeyler eklemek istemediklerine inanıyorum. Halihazırda Suriye meselesine oldukça yoğun şekilde dahil olmuş önemli yabancı bir aktör için Lübnan'daki bir çöküş hayatı daha karmaşık hale getirir. Bence bunun kimseye sağlayacağı özel bir avantaj yok. Aksine, Suriye'ye dahil olan tüm aktörler için dezavantajları söz konusudur, çünkü bu büyük bir oyalama olacaktır. Hizipliklerin zorluklarına ek olarak, Lübnan'ın Suriye savaşına tam olarak karışmasının herhangi bir yabancı aktörün çıkarına hizmet edeceğini sanmıyorum. Durumun yoldan çıkmasını engellemek için herbi-

Lübnan'da Suriye ile alakalı baskıların mevcudiyetine ve Lübnanlıların da Suriye'de ve Lübnan'da yaşanan durumdan rahatsız olmalarına rağmen, Lübnan'ı yok edebileceği için uçuruma gitmeme ortak kararı almışlardır.

rifarklı şekillerde çaba sarf ediyorlar. Bence bu İranlılar için geçerli; Avrupalılar, Amerikalılar ve Ruslar için de geçerli. Hepsi Lübnan'ı sorunsuz, sakin görmek istiyor. Lübnan'ın avantajı aslında bir çeşit dinleme pozisyonuna sahip olması. Suriye sahnesini gözlemek için bir yer. Bu nedenle, Lübnan'ın sakin kalması daha iyi.

Lübnan içerisinde fiili çatışmalar önlenmiş olsa da Lübnan Suriye iç savaşının etkilerinden bağımsız bir ülke değil. Bu bağlamda, belki de iç savaşın en önemli etkilerinden bir tanesi resmi rakamlara göre sayısı 1.1 milyon civarında olan Suriyeli mültecilerdir. Michel Aoun'un ısrarlı bir şekilde arkasında durduğu üzere mültecilerin Suriye'ye geri gönderilmeleri gibi Lübnan'daki Suriyeli mülteciler hakkındaki mevcut tartışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Onların geri gönderilebileceğini sanmıyorum çünkü bu insanlık dışı olur ve şiddetli bir uluslararası reaksiyon olacaktır. Bana öyle geliyor ki Suriye meselesinin önünde uzun bir yol var ve biz bunun sonunu göremiyoruz. Çoğu mülteci Suriye rejimine düşman ve ondan oldukça korkuyor. Eğer Sünni Arap mülteciler Suriye'ye dönecek olurlarsa, orada var olmalarını isteme-

yen musır bir diktatörlüğe karşı savunmasız kalacaklardır. Bence Lübnan bu yükte yaşamak zorunda. Bu insanlar bir süre orada kalacaklar. Lübnan devleti üzerindeki yük kısmen ekonomik zira bu mültecilerin çoğu fakir.

Diğer mesele demografik kaygıdır. Açıkçası, bu sadece 1.1 milyon insan meselesi değil. Bu insanlar ezici bir çoğunlukla Sünni, bu nedenle söz konusu durum hem Şiiler hem de Maruniler içinsoru işaretleri doğurmaktadır. Lübnanlı Sünni nüfusa önemli sayıda mülteci kalıcı bir şekilde katılırsa, bu Sünnileri Lübnan'daki en büyük tek topluluk haline getirecek. Mevcut düzende Sünni ve Şiiler arasındademografik bir denge var. % 30 Şii,% 30 Sünni ve% 35 Hıristiyan gibi bir şey. Dolayısıyla dramatik bir değişim olacaktır ve Lübnan'daki toplumsal siyasette bu hassas bir konu. Şii artı Hıristiyanların Lübnan nüfusunun üçte ikisini teşkil ettikleri ve Sünni Suriyelilerin Lübnan'a kalıcı entegrasyonunukesinlikle reddettikleri gerçeğini göz önünde bulundurduğumuzda, bu kabul edilebilir bir seçenek değil. Ayrıca, hemen hemen tüm Suriyeli mültecilerin Beşar Esad'sız Suriye'ye geri döneceğine inanıyorum çünkü Lübnan'da rahat değiller ve aynı zamanda hoş karşılanmıyorlar.

Ayrıca Suriye'deki iç savaş ve Suriye-Lübnan sınırı boyunca sınır ötesi olaylarla ilgili güvenlik endişelerine de değinebiliriz.

Mülteci konusunun yanı sıra sınır ötesi göç ve her iki yönde sızma olayları söz konusu. Sınır dağlık ve yetersiz bir şekilde tanımlanmış; Suriye tarafı ise muhalifler ile Şam'ı etkisi altına alan rejim arasında husumetler alanı. Hizbullah, batı Suriye boyunca Suriye rejimini desteklemek maksadıyla sınırı geçiyor ve özellikle Zabadani ve El-Kuseyr bölgelerinde kendi yerel çıkarları var. Sünni cihadçılar diğer yünden özellikle de Lübnan'ın Sünni kenti olan Aarsal dolaylarından geçtiler. Rus ve İran desteğiyle üstünlük Suriye rejiminde, ancak Suriyeli Sünni Arap öfkesi, bu ya da bir başka noktada görünümün istikrarlı olmadığını gösteriyor. Şu ana kadar yıkılanmalar genel olarak Lübnan tarafında Bekaa Vadisi bölgesinin bazı bölümlerine işaret ediyor. Lübnan güvenlik kuvvetleri, Hizbullah ve sınır boyunca Suriye rejimi, isyancılar ve cihadçıların karşı tarafa geçme noktasında hazır bulunma tutumları arasında zorlu bir durum söz konusu.

Son olarak, görüşmemizin son kısmına geçmeden

önce Suriye iç savaşının Lübnan'daki etkileri hakkında eklemek istediğiniz bir şey var mı? Aslında Suriye'de sürmekte olan iç savaş hakkında bir noktayı daha aydınlatmak amacıyla sormak istediğim bir sorum daha var. Bunun hakkında konuştuğumuz ama merak ediyorum, Lübnan'ın doğrudan çatışmaların kapsamı dışında kalacağından emin olabilir miyiz?

Suriye'nin yakın geleceğinde görebildiğim şey, mevcut devlet altı varlıklarında vamlılığı. Lübnan üstünde şimdiye kadar gördüğümüzün ötesinde herhangi bir zararlı etkisi olması gerekmiyor. Lübnan'da potansiyel bir mesele olarak bu krizin bir başka yönünü belirtmek istiyorum. Krizin topluluklar içerisindeki muhtemel yayılımından detaylıca bahsetmedik. Sünni ve Şii gibi topluluklar arasındaki muhtemel çatışmalardan bahsettik. Ayrıca, Hizbullah'ın İran kumandasıyla artan kayıplarını ve Şii cemaatinin buna karşı tutumu hakkında bir soru işareti var. Zaman zaman, Şii topluluğunda İran tarafından Suriye'de sadece ölüme götürülecek değersiz asker ve paralı güç kaynağı olarak görülmeden kaynaklanan öfkeyi görmek mümkün.

Sünni ve Şii gibi topluluklar arasındaki muhtemel çatışmalardan bahsettik, ancak krizin topluluklar içerisindeki muhtemel yayılımından detaylıca bahsetmedik.

Eğer Hizbullah'ın daha fazla kayıp vereceği mücadeleleri göreceğiz olursak, kuşkusuz bu durumun Şii toplumu üzerinde bir etkisi olacaktır. Şimdilik, 1500'den fazla ölü ve muhtemelen binlerce yaralı ve malul kişiden bahsediyoruz. Bunlargaç topluluk gerekse Hizbullah'ın kendisi için küçük rakamlar değil. Zaman zaman Hizbullah'ın içindeki hoşnutsuzluk da kulağımıza geliyor. Bununla ilgili detayları bilmiyorum. Ancak, biliyorum ki toplumda mutsuzluk söz konusu ve savaş devam ettikçe bu mutsuzluk da devam edecektir. Irak Şii'leri gibi, İranlıların koruması altında olmak onlar için de dehoş bir şey değil. Sonuçta bu Arapbir toplum ve dilleri de Arapça. Kültürel olarak Farslardan farklılar. Elbette aynı dine mensuplar, ancak her şeyi sonsuza kadar devam ettirmek için bu yeterli olmayabilir. Dolayısıyla, topluluklar içerisindeki sorunları, özellikle de Şii'ler arasındaki mutsuzluğu-

yakından takip etmemiz gerek.

Son olarak, röportajımızda sona yaklaşırken yaklaşan seçimlere değinmek isterim. Aslında, genel seçimler 2014'te yapılacaktı. Ancak cumhurbaşkanı seçme başarısızlığından ötürü 2017'ye ertelendi. Şu an mevcut tartışma temel olarak yeni bir seçim yasası kabul etme üstüne kükümü mezheplilerde buna oldukça sert bir şekilde karşı çıkıyor. Lübnan'da sistemin çoğunluk esasına mı yoksa nispi temsil esasına mı dayalı olmasına yönelik mevcut tartışmalar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Lübnanlılar bir ülke oldukları yönünde yapmacık bir tavra sahipler, ancak genellikle üç ya da dört ülke gibi hareket ediyorlar. Birçoğu her iki gerçeğin' de seçim sistemine ve temsil düzenlemelerine yansımalarını istiyor ancak bu istek

çok ciddi çelişki ve zorluğu da beraberinde getiriyor. 14 Mart - Sünniler, Dürziler ve Hristiyanların bir kısmı –çoğunluk esasına dayalı sistemi istiyor çünkü böylece 2009’da olduğu gibi küçük seçim bölgelerinden koltuk avantajı elde ediyorlar. 8 Mart - Şiiler ve Aoun taraftarı Hristiyanlar – nispi temsil esasına dayalı sistemi tercih ediyorlar, çünkü 2009 halk oylamasında bir avantaj elde ettiler. Nispi temsil esasına dayalı oylama muhtemelen orta ölçekli valilik seçim bölgelerine dayanacak, ülke çapında tek bir bölge sistemine değil; mevcut mezhepsel koltuk dağılımı ise devam edecektir.

Özellikle Aoun daha fazla Maruni koltuğu toplamayı umuyor - bu önemli bir konu çünkü Maruniler Sünniler veya Şiilere göre (her biri 27) daha fazla koltuğa (34) sahip. Aoun özellikle yoksul ve orta

sınıf Marunileri hedefliyor. Hizbullah’ın ise Şii veya Şii etkisindeki koltuk sayısını nasıl artıracığını görmek - çoğunluğa sahip Şii popüler gücü olarak yoluna devam ediyor, ancak Suriye’deki tartışmalı rolünün seçimlere etkisi olabilir. Şüphesiz, kendisini Şii güvenliğinin garantörü olarak vurgulamaya çalışacaktır; mezhepsel bir hareket değilmiş gibi davranmayı bırakmalı baya oldu.

Sayın Profesör, bu röportajı kabul ettiğiniz ve Lübnan ve Ortadoğu siyasetiyle ilgilenen okuyucularımıza ışık tutacağını inandığım Lübnan hakkındaki yorumlarınızı paylaştığınız için teşekkür ederim. Bir kez daha, ORSAM’da sizi ağırlamaktan onur duyuyoruz. Teşekkür ederiz.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr